Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

ISSN 1584-4404

humanistica.ro

Comunitatea (1936) (text îngrijit și rezumat de Mihaela Gligor)

Horia Carp

How to cite this article:
Carp, Horia (2017) *Comunitatea (1936) (text îngrijit și rezumat de Mihaela Gligor)*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 15, pp. 385–392. DOI: 10.5281/zenodo.22966665

© 2017: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

HORIA CARP. COMUNITATEA (1936)[1]

Introductory Note. *HORIA CARP. THE COMMUNITY (1936). Horia Carp (1869–1943), journalist, writer, translator, and politician, was the founder of "Cultura" magazine (1911). His literary work stressed Jewish life in Romania. He wrote denouncing Antisemitism ["Răspuns insinuărilor d-lui Bogdan Duică" ("Reply to Bogdan Duică's Insinuations"; 1914)], or defending Judaism ["Străinii în Biblie şi Talmud" ("The Foreigners in the Bible and the Talmud"; 1924)]. He was arrested and tortured during the rebellion of the Iron Guard (21–23 January 1941), but succeeded in immigrating to Palestine. He settled in Jerusalem, where his son, Matatias Carp – author of "Cartea Neagră" ("The Black Book"), on Romanian Jews during the Shoah – joined him. The present Conference – "The Community", 1936 – is very important for recreating the image of Jewish Community in interwar Romania.*

Keywords: *Jewish Community, Horia Carp, interwar Romania, Antisemitism, Judaism.*

NOTĂ INTRODUCTIVĂ

Horia Carp (1869–1943), jurnalist, scriitor, traducător şi politician de origine evreiască, fondatorul revistei „Cultura" (1911), a desfăşurat o importantă campanie pentru valorizarea culturii iudaice. Horia Carp a fost, de asemenea, senator şi secretar general al Comunităţii evreieşti din România şi tatăl lui Matatias Carp, autorul lucrării *Cartea neagră*. *Suferinţele evreilor din România 1940–1944*, apărută în 1947, ce redă prigonirea evreilor români.

Arhiva găzduită de Centre for Research on Romanian Jewry, de la Hebrew University of Jerusalem, are în păstrare mai multe manuscrise ale lui Horia Carp; ciorne ale unor conferinţe susţinute în ţară, materiale publicate în revistele interbelice sau prelegeri pe diferite teme, susţinute în perioada interbelică în diferite locaţii, majoritatea nepublicate niciodată.

Proiectul de cercetare cu titlul „Recuperarea scrierilor lui Horia Carp" (2016), inclus în „Programul Elite politice şi culturale în România interbelică (2016–2018)", a avut ca scop principal readucerea în discuţie a personalităţii fascinante a lui Horia Carp şi recuperarea şi publicarea celor mai semnificative scrieri ale sale. Între

[1] În cadrul temei de plan „Recuperarea scrierilor lui Horia Carp" (2016), realizată la Departamentul de Cercetări Socio-Umane al Institutului de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române Cluj-Napoca, www.history-cluj.ro.

acestea, şi Conferinţa redată mai jos, intitulată *Comunitatea*, ce a fost susţinută la Bucureşti, în anul 1936, la Loja „Noua Fraternitate". Realitatea acelor ani începea să fie neprietenoasă pentru evreii din România, mulţi dintre ei suferind persecuţii şi deportări în masă. Intelectualii au avut şi ei aceeaşi soartă. Cu toate acestea, majoritatea au găsit puterea necesară în mijlocul comunităţii. Rândurile aşternute pe hârtie de Horia Carp sunt impresionante şi ne putem doar imagina ce reacţie a avut rostirea acestora în faţa celor prezenţi, atunci, acolo.

Redăm, în cele ce urmează, conferinţa lui Horia Carp, cu notele explicative necesare, acolo unde este cazul. Originalul conferinţei se găseşte în Arhiva Centre for Research on Romanian Jewry, găzduită de Universitatea ebraică din Ierusalim. Publicarea conferinţei aici se face cu acordul Centrului (Mihaela Gligor).

HORIA CARP – CONFERINŢA COMUNITATEA

(nedatată), ţinută la Loja „Noua Fraternitate", 1936

Vă rog să mă urmăriţi cu atenţia şi cu sentimentul şedinţei cu care am venit să vă vorbesc. E poate arid subiectul, dar este totuşi interesant, pe alocuri, frumos, şi când îl retrăim poate fi un moment [...]. Pentru că el e un colţ [...] din viaţa noastră istorică. Ca să nu aveţi impresia că vă vorbeşte un evreu şovin, când vă spun că noi am dat cele mai mari şi mai dârze războaie pe care le cunoaşte istoria [...].

N-am venit însă cu gândul să fac aici o expunere istorică asupra subiectului.

N-am să vă vorbesc nici cu cifre, nici cu date statistice. Vreau să ne ridicăm un moment la concepţia înaltelor comandamente morale înăuntrul cărora găsim Comunitatea în funcţia ei istorică. Şi cum Comunitatea face parte integrantă din judaism, şi acesta are în funcţia vieţii poporului nostru un mare [rol] istoric; în afară de cel etic social, un istoric de lupte mari, poate cele mai mari şi mai dârze pe care le cunoaşte istoria, din câte lupte s-au dat de popoare în curgerea vremurilor pentru cucerirea şi apărarea libertăţii, de aceea cred că e bine să privim această mare instituţie şi sub raportul ei istoric cu întreaga noastră viaţă evreiască, pentru că aici se integrează şi Comunitatea cu caracterul ei de înaltă spiritualitate, care a luat fiinţă în vremuri, hăt de demult, când eram încă popor stăpân în propria noastră ţară.

Pe vremea aceea toată lumea era sub stăpânirea romană şi nu exista cetate care să nu-şi fi deschis imediat porţile la apariţia legiunilor romane. În tot Orientul, singură Judeea, mica noastră Judeea, a rezistat şi a înţeles să-şi apere şi să-şi păstreze cu orice jertfă libertatea.

Pentru cucerirea ţărişoarei noastre, legiunile romane au trebuit să lupte cu greu, ani de zile fiind ţinute în loc de rezistenţa eroică a zeloţilor noştri. Când însă totul părea pierdut, când nici templul nu s-a mai putut salva, s-a găsit un mare cărturar, Johanan ben Zakai[2], care a ieşit din cetate şi a obţinut de la Vaspasian sau Titus, care asediau

[2] Johanan ben Zakai, unul dintre cei mai importanţi învăţaţi evrei din toate timpurile, a trăit în perioada celui de-al doilea templu şi a contribuit substanţial la elaborarea celebrului tratat *Mishna* (*Tora* orală), prima lucrare majoră a literaturii iudaice.

Ierusalimul, îngăduirea să creeze într-un orăşel, azi necunoscut, Comunitatea spirituală de la Jabnei. Cap luminat şi clar văzător, Johanan ben Zakai vede[a] dincolo de nenorocirile momentului. Ţara e pentru moment pierdută; el vrea să salveze cel puţin poporul. Şi simte cum poporul e ameninţat să piardă legătura cu pământul, ameninţat să fie cotropit de duşmani, el îi asigură un alt element de viaţă, cel al spiritului, creând Comunitatea, cea spirituală, firește, prin academia de la Jabne.

Şi s-a petrecut în vremurile acelea un fapt foarte elocvent. După pierderile uriaşe şi distrugerile războiului cu romanii – doi ani plini, din care şase luni legiunile au stat neputincioase în faţa Ierusalimului – Comunitatea aceasta spirituală în păstrarea credinţei dă rezultate neaşteptate. După numai 60 de ani poporul, care în războiul pentru libertate a pierdut, morţi şi prizonieri, aproape peste două milioane, număr aproape complet distrugător pentru un popor mic cum eram, după numai 60 de ani, doar viaţa a două generaţii, poporul s-a refăcut; şi sub împăratul roman Adrian izbucneşte din nou revolta pentru libertate, nu pentru a cuceri bunurile altora, ci pentru acelaşi mare ideal integrat pentru totdeauna în conştiinţa noastră, revolta pentru cucerirea libertăţii, revolta lui Bar Kochba[3], împotriva căruia romanii au trebuit să aducă legiunile cele mai puternice şi pe cei mai buni strategi, între care şi pe Iulianus, pe care-l aduc tocmai din Britannia, unde conducea legiunile.

Comunitatea spirituală a refăcut în această vreme forţele vlăguite ale poporului şi a putut să reorganizeze din nou o uimitoare rezistenţă naţională.

De altfel, evreii din cele mai vechi timpuri au simţit că „spiritul" e pârghia, el e nodul vital cu care în împrejurări şi vremi date, înlocuiesc deficitul structural al vieţii lor naţionale – deficit care rezidă în lipsa pământului şi ca atare lipsa muncii de producţie primă, adică a materiilor prime.

E întru aceasta cu deosebire caracteristic unul din psalmii noştri, poate cel mai frumos ca zguduire sufletească, cel mai înălţător sub raportul indisolubilei noastre legături cu pământul, psalmul care cântă tragedia aceasta a rătăcirii pe pământ străin. Era aceasta pe vremea sclaviei a doua. Prima fusese sclavia Egiptului; aceasta, cea babiloniană, după un război nenorocit. Şi cântă psalmistul: Al naaroth bavel şam iaşavnu, gam bachinu dezichrono et zion[4]. Şi când satrapii babilonieni cer să le cânte din cântările Domnului, ştiind că noi am fost cei dintâi care am introdus cântarea în Casa Domnului şi am voit să audă aceste minunate manifestări în legăturile noastre cu Dumnezeu, sclavii răspund: Ech naşir et şir Adonai al adamath nechar? Cum să cântăm cântarea Domnului pe pământ străin? E aici toată jalea neamului, după visul pierdut al libertăţii pe pământ străin.

Şi noi suntem pretutindeni, de mii de ani, suntem şi azi ca şi ieri, „al adamath nechar"[5]; de mii de ani rătăcim pretutindeni în largul lumii, „al naaroth Bavel", şi

[3] Simon bar Kokhba a fost liderul revoltei din anul 132 împotriva Imperiului Roman. Ca urmare a revoltei, a pus bazele unui stat evreu independent, pe care l-a condus timp de trei ani, până în 135, când romanii l-au recucerit.

[4] *Psalmul* 137, verset 1: *Pe malurile râurilor Babilonului, şedeam jos şi plângeam când ne aduceam aminte de Sion*

[5] Pe un pământ străin.

plângem, câteodată cântăm suferința la apele Babilonului. Fie că suntem la apele Nistrului sau ale Tisei, la apele Orenocolului[6] sau ale Tamisei, pretutindeni „al adamath nechar". Şi Comunitatea spirituală era şi a rămas, de atunci pretutindeni, elementul nostru de viață.

Întru aceasta, o foarte elocventă legendă talmudică. Era pe vremea împăratului Adrian. Învățarea legii era oprită în propria noastră țară. Rabi Achiba cu Pappos ben Juda. Anecdota cu vulpea şi peştii. Aici s-a născut acel tov şebagoim[7], Simon ben Jokai[8].

„Elementul nostru de viață e cultura"; dacă pierdem şi asta, suntem pentru totdeauna pierduți. Şi am păstrat-o mulțumită Comunității, care era spirituală şi ne-a dat astfel putința să păstrăm spiritul şi cultura. Sunt greşiți [greşesc] cei care cred că Comunitatea a fost o organizație exclusivă de cult. Pentru asta erau de ajuns sinagogile şi templele. Comunitatea a reprezentat totdeauna cultura. Rabinul era capul sau şeful spiritual. Aşa îi spunem şi azi. Misiunea lui aici s-a rezumat. Să fie păstorul sufletesc al turmei lui Israel, îndrumătorul spiritual al Comunității. Mai târziu i s-a[u] rezervat anumite servicii şi oficii de cult ca să aibă dreptul la salariul care să-l hrănească. Misiunea lui adevărată în slujba Comunității a fost însă totdeauna de ordin spiritual. Cât respect s-a păstrat în viața noastră spiritului şi culturii se vede în forma strălucită, într-o extrem de interesantă dispută dintre marii învățați ai judaismului.

Unul din[tre] tanaimi[9], Rabbi Eliezer[10], era în conflict cu toți membrii colegiului. Şi s-a încumetat să lupte unul împotriva tuturor. Şi nu o dată se întâmplă ca unul să stea unul împotriva tuturor şi dreptatea să fie totuşi de partea lui. Toate argumentele lui Rabbi Eliezer au fost combătute şi respinse. Şi atunci, el, convins că dreptatea e totuşi de partea lui, a strigat:

„Dacă dreptatea e de partea mea, să facă mărturie smochinul care e aici aproape."

Smochinul s-a mutat din loc.

„Ce amestec poate avea smochinul în disputa noastră?", au răspuns ceilalți.

„Să facă atunci dovadă pârâul care curge aici în apropiere."

Şi pârâul şi-a schimbat cursul, curgând înapoi în susul apei.

„Apa poate să curgă înainte sau înapoi, în sus sau în jos, asta nu dovedeşte nimic în disputa noastră."

Eliezer: „Atunci zidurile sălii vor mărturisi pentru mine."

Şi zidul a crăpat şi s-a plecat.

[6] Pe malurile râurilor Babilonului.

[7] *Tov şebagoim* se traduce prin cel mai bun dintre păgâni.

[8] Simeon bar Yochai a fost unul dintre cei mai importanți învățători ai Israelului antic, foarte activ mai ales după distrugerea celui de-al doilea templu, în anul 70 e.n.

[9] *Tana*, tanaimi (pl.) = învățător (aramaică).

[10] Eliezer ben Hurcanus a fost unul dintre cei mai importanți învățați evrei ai primelor secole ai e.n., discipol al lui Johanan ben Zakai.

Rabbi Iehoşua[11] a strigat atunci: „Ziduri, ziduri, ce vă amestecați voi când învățătorii discută legea?”

Din respect pentru unul, zidurile nu s-au mai plecat. Din respect pentru celălalt, nu s-au îndreptat.

„Atunci să hotărască însuşi glasul lui Dumnezeu”, a strigat Rabbi Eliezer şi o voce din cer a răsunat: „Cum îndrăzniți să contraziceți pe Rabbi Eliezer? Dreptatea e de partea lui.”

S-a ridicat însă Rabbi Iehoşua şi a strigat: „Legea nu mai e în cer, de când ne-ai dat-o nouă pe Muntele Sinai. Tu singur ai poruncit, Dumnezeule, în legea ta (Biblia II, cap. 23, verset 2), că părerea majorității e cea valabilă.”

Şi povesteşte mai departe legenda că atunci când a ajuns Rabbi Nathan în cer, profetul Ilie i-a spus că în ziua acelei dispute istorice Dumnezeu a zâmbit şi i-a repetat: „Fiii mei m-au învins, fiii mei m-au învins” (Baba Mezia S. 59, d). Cum vedeți, în spiritul judaismului [este] o absolută gelozie pentru libertatea conştiinței, pentru libertatea de cugetare. Nici cerului nu i-au dat voie să stea în drumul liberei lor cugetări.

Acesta a fost şi a rămas şi azi spiritul judaismului, păstrat din tată în fiu, generație după generație, prin tradiție şi continuitate istorică, mulțumită Comunității, indiferent de forma pe care a îmbrăcat-o această instituție în curgerea vremurilor şi sub povara împrejurărilor.

Pentru că, mai ales de când suntem răspândiți în împrăştiere, toată viața noastră culturală şi istorică e concentrată în Comunitate. Aici ne-am refugiat în vreme de primejdie, aici am căutat uşurare, aici clipa de reculegere şi o urmă de mângâiere. Pentru că aici, în Comunitate, pulsează sub atâtea înălțătoare forme conştiința evreiască. Aici, în comunitate, prin instituțiile ei, prin toată tradiția de veacuri, prin amintiri care formează întreaga istorie a neamului, aici ne regăsim şi făurim nădejdea pentru ziua de mâine. Acest spirit îl găsiți stăpânind pretutindeni şi în orice împrejurare [în] comunitatea noastră. Ea a fost adăpostul moral în vremurile de urgie, Ea a fost păstrătoarea nobleței vieții noastre milenare de cărturari, cu aceleaşi permanente idealuri morale şi de dreptate socială. Aici găsim şi marile aduceri aminte ca indivizi. Pentru că aici sunt încrustate pe răbojul vremurilor urmele strămoşilor, aici [e] gândul de pietate pentru bunici, aici [e] aducerea aminte şi clipa cea din urmă de iubire pentru părinți. Aici, în Comunitate.

Şi apoi o ştiți, e aici singura noastră casă; singura unde ne găsim cu adevărat la noi acasă. Şi această casă unică a noastră e abia o casă spirituală. Şi [trebuie] să fim mândri de dânsa. Ea e coroana muceniciei noastre milenare. Pentru că aici e trecutul cu toate aducerile aminte, aici [e] prezentul cu toate bucuriile şi necazurile, aici [e] marele necunoscut al viitorului, cu nădejdile pe care ni le punem în ziua ce va să vie.

Toate acestea le păstrăm şi le găsim în Comunitate, pe care mulți din[tre] noi nu voim să o cunoaştem, de a cărei menire nu voim să ne pătrundem şi de a cărei operă culturală şi de rezistență națională nu ne interesăm, atâta vreme cât ne merge

[11] Rabbi Joshua ben Hannanya a fost unul dintre cei mai importanți discipoli ai lui Rabbi Johanan ben Zakai.

bine. Vii la dl. cutare, intelectual sau om de afaceri, îi vorbeşti cât poţi, vrei să-l convingi, dar dai de piatră seacă: „N-am nevoie de comunitate", îţi va răspunde, „m-am înscris la Cenuşa." Atât îi spune lui Comunitatea: un loc la cimitir sau un foc de cuptor la Cenuşa. Şi comunitatea e doar în toate, judaismul în drumul său spre nesfârşirea vremurilor.

Găsiţi un român, francez sau orice altă naţie, care să-ţi spună această enormitate inconştientă, că nu-i trebuie românismul, pentru că s-a înscris la Cenuşa?

De mucenicia de veacuri, de toată opera de cultură care a uimit omenirea, de viaţa internă evreiască, pe care o trăim, pe care trebuie s-o trăim şi din proprie pornire sufletească şi din nevoia pe care o creează ura şi răutatea celorlalţi; de toate aceste comandamente inexorabile sunt mulţi care nu vor să mai ştie, pentru că le mai umblă deocamdată în buzunare un leu de prisos şi pentru că mai e ici colo şi de partea noastră un pic de recunoaştere a ceva dreptate şi libertate. Că ziua de mâine ameninţă, că această zi poate să fie o mare nenorocire, că atunci Comunitatea va fi singurul sprijin, singurul colţ de ceva reculegere, singura unde vom găsi ajutor şi o urmă de mângâiere, că ea va fi atunci adăpost şi ocrotire pentru sufletul cu desăvârşire dezorientat; că ea va fi creatoare de energii, că ea va găsi noile drumuri pentru mântuire, aşa cum le-a găsit în toate vremurile, de toate acestea nu vrea să ştie dl. doctor cutare – am şi nume – care răspunde: „nu vreau să ştiu de nimic evreiesc", sau celălalt care răspunde: „sunt păgân!", altul să-l considerăm creştin, şi asta numai pentru a nu-şi îndeplini o mare şi sfântă datorie, faţă de sine şi faţă de ceilalţi.

Cine vrea să ştie ce-i Comunitatea, cine vrea să se pătrundă de rostul ei, de însemnătatea ei în viaţa noastră, chiar şi în vremuri de linişte, vremuri de obicei pentru noi atât de zguduitor de dureroase, să se ducă un moment cu gândul la ceea ce se petrece cu evreii din Germania. Ei au trăit acolo, în deceniile din urmă, o viaţă de huzur, de voie bună, de egalitate, de dreptate şi deplină libertate. Viaţa lor se desenase pentru viitor sub cele mai frumoase augurii. Exista şi Comunitatea, la Berlin, de exemplu, cea mai strălucită, dar nu numai ca un lux de zile mari, [ci] şi pentru anumite oficii religioase în viaţa de familie, cum a început de altfel să fie şi la noi. Şi a venit reversul medaliei. Hitler.

Război de rasă. Împotriva noastră ca evrei. Intelectuali, comercianţi, oameni de bancă, meseriaşi, liber profesionişti, împotriva tuturor. Ură sălbatică, barbară, bestială. Tigrul care vrea sânge, pentru plăcerea sadică de a vedea sângele curgând, cât mai mult sânge evreiesc, cât mai multă degradare, cât mai multă umilire, cât mai multă suferinţă evreiască. Hitler.

Ruină şi dispariţie împotriva căreia evreii germani nu erau pregătiţi. Din instituţiile lor de rezistenţă – culturale şi de pregătire socială – nu mai aveau decât urme rudimentare. Uitară de evreism; germanii de confesiune mozaică voiau să fie alţii, chiar puri naţionalişti germani care, ca şi dl. doctor de la noi, nu voiau să ştie de nimic evreiesc. Şi acum au trebuit să improvizeze tot, şi în grabă, siliţi de presiunea evenimentelor, ca să-şi creeze drumuri noi, pentru a-şi putea organiza viaţa lor evreiască, e-vre-ias-că: pentru că cealaltă viaţă nu li se mai îngăduie să o mai trăiască acolo.

Şi au pornit muncă grea de refacere în toate domeniile. Şi mai ales, aici insist, nu ştiu cum aş stărui mai mult, mai ales refacere profesională. Trebuie să facă dintr-un avocat, un croitor sau muncitor în grădină; dintr-un inginer, un tâmplar sau zidar; chiar şi în oraşe mari, în frunte cu Berlinul, şi încă e copleşitoare munca de rezistenţă pentru starea de nepregătire în care i-a surprins dezastrul. La această operă de refacere trebuie să ne gândim şi noi din vreme. „Ciocanul-Focşeneanu-Ort."

Comunitatea din Berlin duce, întru aceasta, o luptă disperată pentru această operă de refacere socială. „Nu suntem nici meschini, nici disperaţi", spun ei într-un raport, „am întărit şi dezvoltat opera noastră socială şi culturală." „Resemnaţi şi demni", spun ei mai departe, „am pornit să organizăm ceea ce ne-a rămas, ceea ce ne-a rămas! Şi sprijiniţi pe bazele morale şi sociale ale judaismului, vom merge mai departe [pe] drumul nostru."

Trăiţi voi, evrei, această sfâşietoare tragedie, această zguduitoare durere a unei populaţii de sute de mii, care după mii de ani de mucenicie, în plină vreme a culturii şi civilizaţiei, trebuie să-şi caute refugiul în „ceea ce ne-a mai rămas"?

Şi iar insist. Evreii germani, naţionali germani, de confesiune mozaică, şi-au adus aminte de bazele morale şi sociale ale judaismului; ei până ieri reprezentanţi fanatici ai germanismului!, ei vorbesc azi cu atâta melancolie: „resemnaţi şi demni". Câtă dureroasă tristeţe în acest strigăt al suferinţei şi al mândriei jignite!

Şi dacă vom fi sprijiniţi de toţi cei care pot să o facă, „vom căuta să menţinem Comunitatea şi să ajutăm oamenilor să se refacă", spune în încheiere apelul lor.

Să luăm aminte. Ce nu reprezentau ieri evreii germani în toate domeniile vieţii? Ce situaţii n-au dominat ei? Ce n-au ajuns când au vrut? Şi azi! Viaţa lor toată, nădejdea lor pentru ziua de mâine, continuarea tradiţiei, a culturii, dorul lor de viaţă, de viaţă goală pentru mulţi, toate, toate aici le-au mai găsit, în Comunitate, pe care vor să o menţină „ca să poată ajuta pe oameni să se refacă".

Pentru că Comunitatea – aici aş voi să scot [un] strigăt de alarmă să se zguduie sala, ca să se audă dincolo de aceşti pereţi, să audă cei fără conştiinţa evreiască, care de întreaga lor legătură cu un neam de tradiţie, de istorie, de cultură şi suferinţă milenară, de această legătură, care ar trebui să-i zguduie prin sfinţenia aducerilor aminte, care ar trebui să fie cea mai mare a lor mândrie, ei se achită cu un foc de cuptor la Cenuşa. Să audă cei care, pentru că mai au [un] leu de prisos, „nu vor să ştie de nimic evreiesc"; să audă cei care strigă că sunt păgâni, să audă glasul plin de melancolie şi statornicie în suferinţă pe care, în resemnare demnă, îl scot evreii din Berlin, cea mai mare comunitate din Germania, în faţa „nevoilor" care, cum spun ei, „devin tot mai mari şi a mijloacelor care devin tot mai mici".

„Suntem avizaţi la propriul nostru spaţiu de viaţă", citesc mai departe în această dureroasă spovedanie. Vă daţi seama cât e de zguduitoare tragedia? La propriul nostru spaţiu de viaţă. Ghetto! Ghemuiţi în spaţiu restrâns, fără aer şi fără lumină morală socială. Şi adăugăm noi, pe pământ străin: „al naaroth Bavel". Şi trebuie să căutăm în noi singuri puterea şi viaţa noastră, cum le caută pomul cu rădăcinile sale în pământul dătător de putere şi viaţă. Dar şi copacul care vrea să trăiască are nevoie de soare şi spaţiu, şi de vreme ce nu ne e îngăduit să luăm parte

la viaţa culturală care ne înconjoară, nu trebuie să o lăsăm să treacă pe lângă noi fără a-i da toată atenţia. Şi acest copac pe lângă că n-are soare şi spaţiu, n-are nici pământul lui, unde rădăcinile să caute putere şi viaţă.

Şi soarele culturii, evreii germani îl caută azi în Comunitate. Aici îşi concentrează ei toate nădejdile. Pentru că aici a fost în toate vremurile pentru noi ultimul refugiu şi nădejdea cea din urmă, aici adăpostul unic, cu ultima urmă de ocrotire.

Aceasta este Comunitatea. Ea nu este o casă oarecare sau câteva instituţiuni. Ea este întreg Judaismul în diaspora, în strădania lui pentru continuitate culturală şi istorică. Nu cele câteva şcoli şi spitale şi azilul pentru bătrâni formează Comunitatea. Comunitatea suntem noi toţi, cu părinţii, cu bunicii, cu moşii şi strămoşii, cu copiii, cu sufletul nostru, cu tradiţia, cu duioşia aducerilor aminte, cu istoria şi cultura semănată în tot largul lumii mii de ani în şir, pentru noi şi pentru omenirea toată; e viaţa de azi cu bucuriile şi necazurile, e viaţa de mâine cu năzuinţele de mântuire şi cu nădejdea că visul va, în sfârşit, să se împlinească. Tot ceea ce ne zguduie sufletul, şi trebuie să ne zguduie; toată bogăţia de imponderabile care ne umplu viaţa; tot ceea ce simţim în noi fără ştirea noastră, dar care e treaz în conştiinţa noastră, sau în subconştiinţa noastră, de unde radiază energii ale noastre, unde se frământă gânduri ale noastre, unde se zămislesc idei şi trăieşte cugetarea noastră evreiască – tot acest complex sufletesc pe care oricât am protesta, vrem, nu vrem, fără chiar să ne dăm seama, îl trăim şi stăm în funcţia lui, oricând şi oriunde; tot acest minunat conglomerat sufletesc, etic şi social, e Comunitatea noastră evreiască, cea spirituală, de la Johanan ben Zakai până la Herzl[12], până vom pune iar, adânc şi cu temei, piciorul în pământ evreiesc, în pământul nostru, pământul unde au umblat şi au visat profeţii, unde să trăim munca în sudori, la aer şi lumină, cu dreptatea noastră pentru noi şi pentru toţi, în libertatea neîngrădită, pe pământul unde vom fi în sfârşit şi noi gazdă primitoare, gazdă primitoare la noi acasă. La noi acasă. Fiecare sub smochinul lui sau la umbra viţei sale.

Dacă trăiţi numai în gând această vrajă minunată, muncă în sudori pe pământul nostru, la noi acasă; dacă vă puteţi ridica la aceste înălţimi sociale visate de profeţi, atunci veţi înţelege şi veţi simţi, acum când suntem încă pretutindeni străini, „al adamat nehar”: pretutindeni în resemnare mândră, dar trăind din graţia şi toleranţa celorlalţi, nicăieri stăpâni pe viaţa noastră, nicăieri la noi acasă, pretutindeni „al naaroth Bavel”; atunci veţi simţi unde e şi cât de înălţătoare e datoria, atunci veţi înţelege ce înseamnă Comunitatea în viaţa noastră de rătăcire, acest centru spiritual unde totuşi măcar în vis, în năzuinţe şi aduceri aminte, ne simţim trecători şi fugari, ne simţim cu sufletul numai, dar ne simţim, aievea, la noi acasă. În Comunitatea noastră evreiască.

[12] Theodor Herzl (1860–1904) a fost ziarist şi dramaturg evreu, originar din Ungaria. A devenit conducător al luptei pentru dreptul la autodeterminare al poporului evreu. A fondat Organizaţia Sionistă destinată să realizeze împlinirea aspiraţiilor naţionale, prin renaşterea statală a evreilor în Sion (nume asociat în tradiţia evreiască cu Ierusalimul). Theodor Herzl este supranumit vizionarul statului Israel.